

DOI: 10.25140/2411-5215-2022-4(32)-226-232

УДК 330.34:332.142

JEL Classification: R11, R22

Семен Ханін

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування,
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая» (Київ, Україна)

E-mail: tuha@ukr.net. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1520-9504>

**СТАН ТА ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
ІЗ УРАХУВАННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНИХ
ДЕТЕРМІНАНТ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ**

У статті досліджено стан економіки України за такими показниками як частка прибуткових підприємств, курс гривні на готівковому ринку, зміни індексу споживчих цін за регіонами. Такий аналіз дав можливість обґрунтувати необхідність задіявання інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів для забезпечення повоєнного відновлення економіки регіонів та України загалом. Воєнні дії, зниження розвитку промисловості, малого та середнього бізнесу сприяли зниженню рівня доходів населення, особливо в регіонах, де відбуваються найбільш активні бойові дії. Результати аналізу показників економіки показали, що відбувається зниження купівлі та продажу гривні на готівковому ринку. Прифронтові регіони мають невтішну тенденцію до розвитку економіки, більшість малих та середніх підприємств вимушені були перевести свій бізнес в інші регіони, більш спокійні, що вплинуло на зайнятість населення та рівень їхньої купівельної спроможності. Для підтримки населення та пожевлення споживчого ринку, відновлення економіки у повоєнний період на рівні регіональних економічних систем необхідно активізувати інноваційно-інтелектуальні детермінанти у напрямі: здійснення заходів з підтримки малого та середнього бізнесу, у тому числі в напрямі розвитку інноваційних підприємств; підтримки вітчизняних виробників в регіональному розрізі з врахуванням особливостей їх функціонування в існуючих умовах; стимулювання регіонів до використання інновацій та їх продукування; заохочення впровадження креативних рішень у всіх сферах регіонального відтворення для залучення латентного потенціалу регіональних економічних систем; активізація залучення зовнішніх інвестицій для повоєнного відновлення регіонів; забезпечення створення ефективної інфраструктури для підтримки інновацій та формування смартспеціалізації регіонів, а також підвищення рівня інноваційної культури в регіоні.

Ключові слова: інтелектуально-інноваційні детермінанти; регіон; регіональна економічна система; розвиток; економіка України.

Рис.: 3. Бібл.: 6.

Постановка проблеми. Необхідно наголосити, що Україна вже рік перебуває у воєнному стані, що викликано агресією та воєнним вторгненням на території України Російської Федерації. Безумовно, це відбивається на економічному розвитку країни та її регіонів. Інноваційне та інтелектуальний розвиток вже давно викликає зацікавленість наукової спільноти та практиків, оскільки інтелектуально-інноваційні детермінанти виступають драйвером економічного розвитку територій, що доводить досвід багатьох розвинутих країн світу [4-6]. Повоєнне відновлення економіки регіонів України в напрямі суспільно-економічного розвитку можливе тільки на інтелектуально-інноваційній основі з урахуванням потенційних можливостей

регіональних економічних систем. Це та інше зумовлює спрямування дослідження в напрямку обґрунтування засад повоєнного відновлення економіки України з урахуванням інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів та сучасних змін в економіці викликаних воєнними діями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інтелектуального та інноваційного розвитку економіки економічних систем вже багато десятиліть привертає увагу науковців та практиків. Серед науковців, що активно висвітлювали наукові напрацювання щодо інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів можна віднести: П. Бубенко, Б. Буркинський, М. Бутко, З. Варналій, І. Вахович, Б. Данилишин, М. Долішній, Б. Кваснюк, М. Макаренко, Т. Сидниця, В. Симоненко, В. Семиноженко, І. Сторонянська, О. Попело, С. Тульчинська, Р. Тульчинський, В. Худолей, Л.Федулова, В. Чужиков та ін.

Виділення недосліджених частин загальної потреби. Однак необхідно зазначити, що поглибленого вивчення потребують питання, що пов'язані з розвитком регіональних економічних систем на основі інтелектуально-інноваційних детермінант із урахуванням сучасного стану, який викликаний воєнними діями в наслідок агресії з боку Російської Федерації. Оскільки саме інтелектуально-інноваційні детермінанти виступатимуть базисом відновлення економіки України з урахуванням наявного потенціалу.

Метою дослідження виступає обґрунтування засад повоєнного відновлення економіки України із урахуванням інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів, чому передуює аналіз економічної ситуації в країні та регіонах. Для досягнення поставленої мети автором було:

- обґрунтовано актуальність та своєчасність дослідження;
- проаналізовано певні економічні показники на рівні макроекономіки, до яких належить частка прибуткових підприємств, курс гривні на готівковому ринку;
- досліджено зміни індексу споживчих цін за регіонами;
- запропоновано напрями активізації інтелектуально-інноваційних детермінант регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. В основі дослідження покладено оцінку поточного стану соціально-економічного розвитку держави, визначено сектори, за якими спостерігається покращення або стабільність ситуації та такі, у яких відбувається погіршення стану.

Для розробки заходів щодо стимулювання розвитку держави та її регіонів у повоєнний період необхідно на сьогодні розуміння стану економічного розвитку та розміру втрат. Оскільки сьогодні відсутні статистичні дані через неможливість нормального функціонування всіх служб та підприємств для проведення аналітичних оглядів доцільно використовувати експертні методи, дослідження аналітичних центрів.

Так, за даними центра досліджень Разумкова за 3 квартали 2022 року сукупна величина чистого прибутку підприємств склала 56,7 млрд грн, а у 2020 році – 93,3 млрд грн. Так, частка прибуткових підприємств за 2020 та 2022 рік наведено на рис. 1.

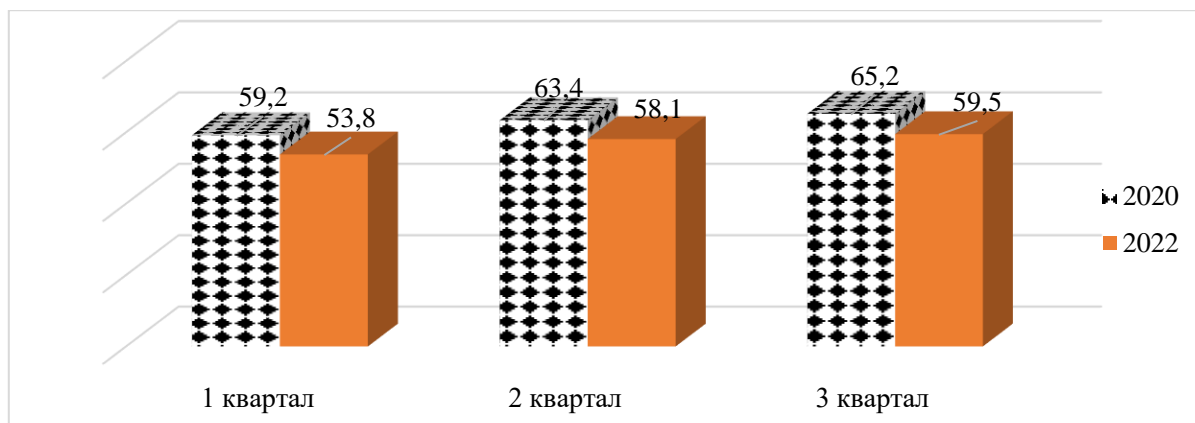

Рис. 1. Частка прибуткових підприємств (%)

Джерело: узагальнено за даними [3].

На купівельну спроможність населення великий вплив має коливання валютного курсу. За даними центра Разумков за період 01.09.2022 по 12.11.2022 року курс гривні на готівковому ринку мав суттєві коливання (рис. 2).

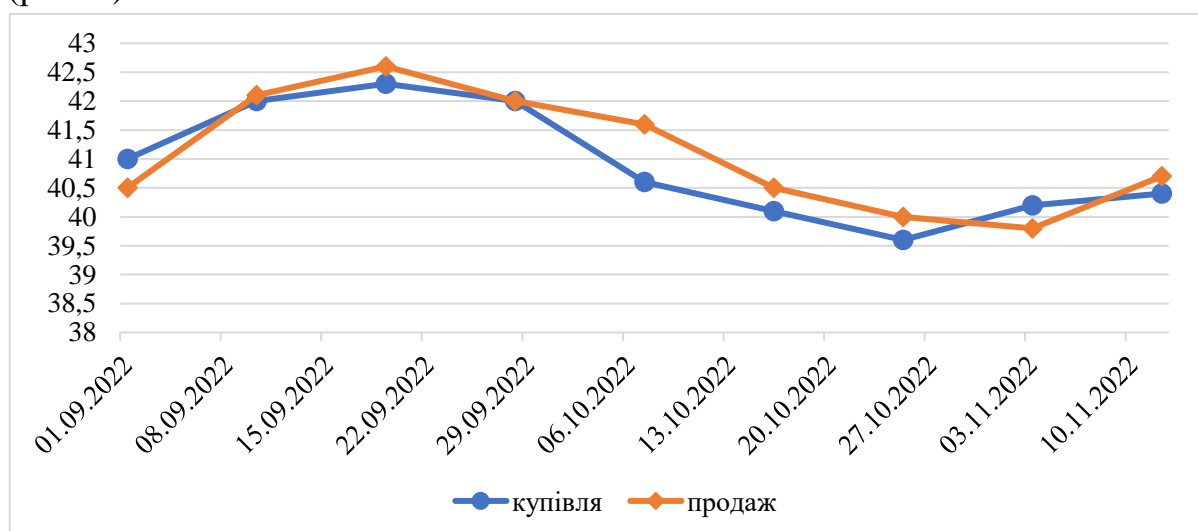
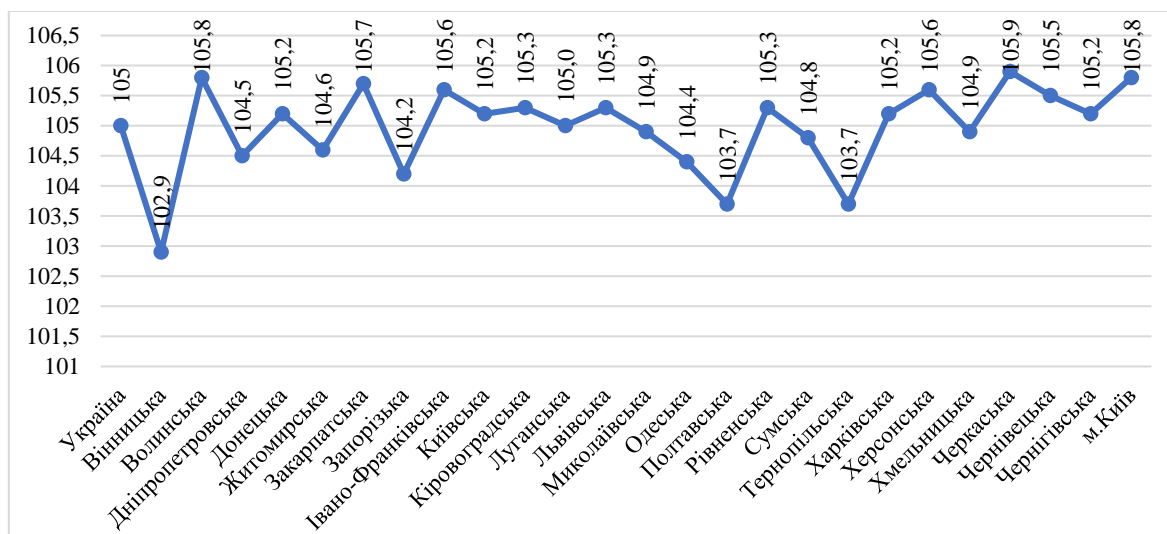

Рис. 2. Курс гривні на готівковому ринку, грн / 1 \$

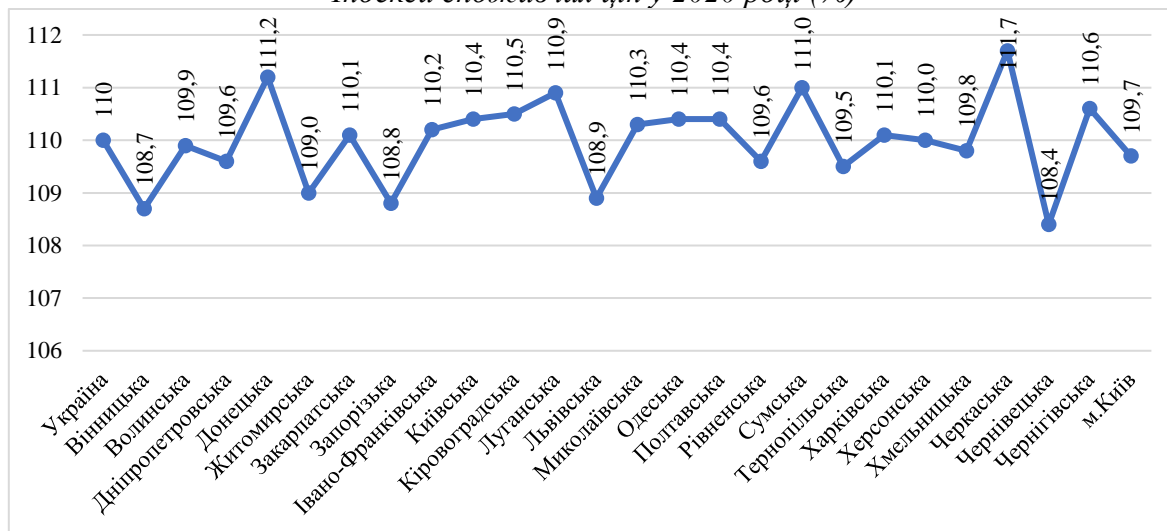
Джерело: узагальнено за даними [3].

Так, за аналізований період видно, що відбувається зниження купівлі та продажу гривні на готівковому ринку. До кінця року ці показники підвищуються (40,5 %). Такі коливання впливають на купівельну спроможність населення. Індекси споживчих цін значно зросли у 2022 році в порівнянні з аналогічними періодами 2020-2021 рр. Значення індексу споживчих цін у розрізі регіонів України представлено на рис. 3. Воєнні дії, спад показників розвитку промисловості, малого та середнього бізнесу сприяли зниженню рівня доходів населення, особливо в регіонах, де відбуваються найбільш активні бойові дії.

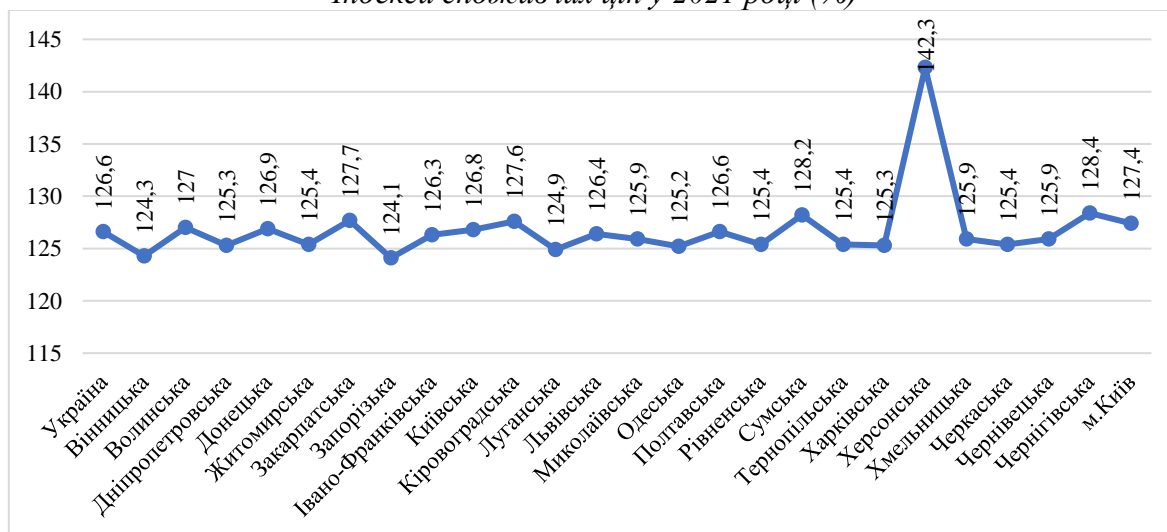
ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Індеси споживчих цін у 2020 році (%)

Індеси споживчих цін у 2021 році (%)

Індеси споживчих цін у 2022 році (%)

Рис. 3. Індекс споживчих цін по регіонах України у 2020-2022 рр. (%)

Джерело: узагальнено автором на основі [1-2].

Не враховуються тенденції на частині тимчасово окупованих територій. Прифронтові регіони мають невтішну тенденцію до розвитку економіки, більшість малих та середніх підприємств вимушені були перевести свій бізнес в інші регіони, більш спокійні, що вплинуло на зайнятість населення та рівень їхньої купівельної спроможності.

Так, за даними Міністерства фінансів України, у регіональному розрізі найбільше зростання індексу споживчих цін спостерігається в Херсонській області (142,3 %), тоді як середній по Україні (126,6%). Така тенденція пояснюється тимчасовою окупацією території, проведенням активних бойових дій, що впливає на виробництво та споживання товарів та послуг.

Найвищий рівень споживчих цін за період 2022 року спостерігається в прифронтових регіонах та областях, які межують з країною-агресором та Білоруссю. Так, індекс споживчих цін в м. Києві (127,4 %), Сумській області (128,2 %), Чернігівській області (128,4 %), Закарпатській області (127,7 %).

Висновки та пропозиції. Для підтримки населення та поживлення споживчого ринку, відновлення економіки в повоєнний період на рівні регіональних економічних систем необхідно активізувати інноваційно-інтелектуальні детермінанти в напрямі:

- здійснення заходів з підтримки малого та середнього бізнесу, у тому числі в напрямі розвитку інноваційних підприємств;
- підтримки вітчизняних виробників у регіональному розрізі з урахуванням особливостей їх функціонування в сучасних умовах;
- стимулювання регіонів до використання інновацій та їх продукування;
- заохочування впровадження креативних рішень у всіх сферах регіонального відтворення для залучення латентного потенціалу регіональних економічних систем;
- активізація залучення зовнішніх інвестицій для повоєнного відновлення регіонів;
- створення ефективної інфраструктури для підтримки інновацій;
- формування смартспеціалізації регіонів;
- підвищення рівня інноваційної культури в регіоні.

Окреслене зумовлює необхідність проведення подальших наукових досліджень щодо активізації інноваційно-інтелектуальних детермінант регіонального розвитку для забезпечення повоєнного відновлення України, удосконалення методологічного підходу до процесу формування регіональних інноваційних стратегій та програм з урахуванням наявних можливостей регіонів та руйнувань економіки.

Список використаних джерел

1. Дані Міністерства Фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/basic/2020>.
2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua>.

3. Про порівняння фінансових результатів діяльності підприємств / Центр Разумков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/komentari/pro-porivniania-fiansovoykh-rezultativ-diialnosti-pidpryiemstv>.

4. Тульчинська С. О. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України : монографія / С. О. Тульчинська. – Херсон : Вид-во «ПП Вишемирський В. С.», 2014. – 210 с.

5. Тульчинський Р. В. Детермінанти становлення нового регіоналізму: теорія, методологія, практика : монографія / Р. В. Тульчинський. – Херсон : Вид-во «ПП Вишемирський В.С.», 2018. – 400 с.

6. Худoley В. Ю. Децентралізація як передумова модернізаційних змін сталого розвитку регіонів України : монографія / В. Ю. Худoley, Р. В. Тульчинський, А. В. Гречко. – К. : Вид-во «Вишемирський В.С.», 2019. – 111 с.

References

1. Dani Ministerstva Finansiv Ukrainy [Data from the Ministry of Finance of Ukraine]. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/basic/2020/>

2. Ofitsiynyi sait derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service]. <https://ukrstat.gov.ua>.

3. Pro porivniannia finansovykh rezultativ diialnosti pidpryiemstv [About comparing the financial results of enterprises]. <https://razumkov.org.ua>. <https://razumkov.org.ua/komentari/pro-porivniannia-fiansovoykh-rezultativ-diialnosti-pidpryiemstv>.

4. Tulchynska, S.O. (2014). *Perspektyvy ta dominanty rozvytku intelektualno-innovatsiinoi systemy rehioniv Ukrainy [Perspectives and dominants of development of the intellectual and innovative system of the regions of Ukraine]*. Vyshemyrskyi V.S.

5. Tulchynskiy, R.V. (2018). *Determinanty stanovlennia novoho rehionalizmu: teoriia, metodolohiia, praktyka [Determinants of the formation of a new regionalism: theory, methodology, practice]*. Vyshemyrskyi V.S.

6. Khudolei, V.Yu., Tulchynskiy, R.V., Hrechko, A.V. (2019). *Detsentralizatsiia yak peredumova modernizatsiinykh zmin staloho rozvytku rehioniv Ukrainy [Decentralization as a prerequisite for modernization changes in the sustainable development of the regions of Ukraine]*. Vyshemyrskyi V.S.

Отримано 15.11.2022

UDC 330.34:332.142

Semen Khanin

PhD in Economics,

Associate Professor of the Management, Marketing and Public Administration Department
IHE “Academician Yuri Bugay International Scientific
and Technical University” (Kyiv, Ukraine)

E-mail: tuha@ukr.net. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1520-9504>

STATE AND POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE'S ECONOMY TAKING INTO ACCOUNT THE INTELLECTUAL AND INNOVATIVE DETERMINANTS OF REGIONAL DEVELOPMENT

The article examines the state of Ukraine's economy according to such indicators as the share of profitable enterprises, the hryvnia-to-cash exchange rate, changes in the consumer price index by region. Such an analysis made it possible to substantiate the need for the involvement of intellectual and

innovative determinants of the development of regions to ensure the recovery of the economy of the regions and Ukraine as a whole. Military operations, the decline in the development of industry, small and medium-sized businesses contributed to a decrease in the level of income of the population, especially in the regions where the most active hostilities take place. The results of the analysis of economic indicators showed that there is a decrease in the purchase and sale of the hryvnia on the cash market. Front-line regions have a disappointing trend in economic development, large small and medium-sized enterprises were forced to transfer their business to other, more peaceful regions, which affected the employment of the population and the level of their purchasing power. In order to support the population and revitalize the regional market, as well as the recovery of the economy during the war period, it is necessary to activate innovative and intellectual determinants at the level of economic systems in the direction of: promote measures to support small and medium-sized businesses, including the development of innovative enterprises; to support domestic producers in a regional section, taking into account the peculiarities of their functioning in the existing conditions; stimulate regional enterprises to use innovations and their production; encourage the implementation of creative solutions in all areas of regional reproduction to attract the latent potential of regional economic systems; to intensify the attraction of external investments for the military recovery of the regions; to ensure the creation of an effective infrastructure to support innovation and the formation of smart specialization in the regions, as well as to increase the level of innovative culture in the regions.

Keywords: *intellectual and innovative determinants; region; regional economic system; development; economy of Ukraine.*

Fig.: 3. References: 6.